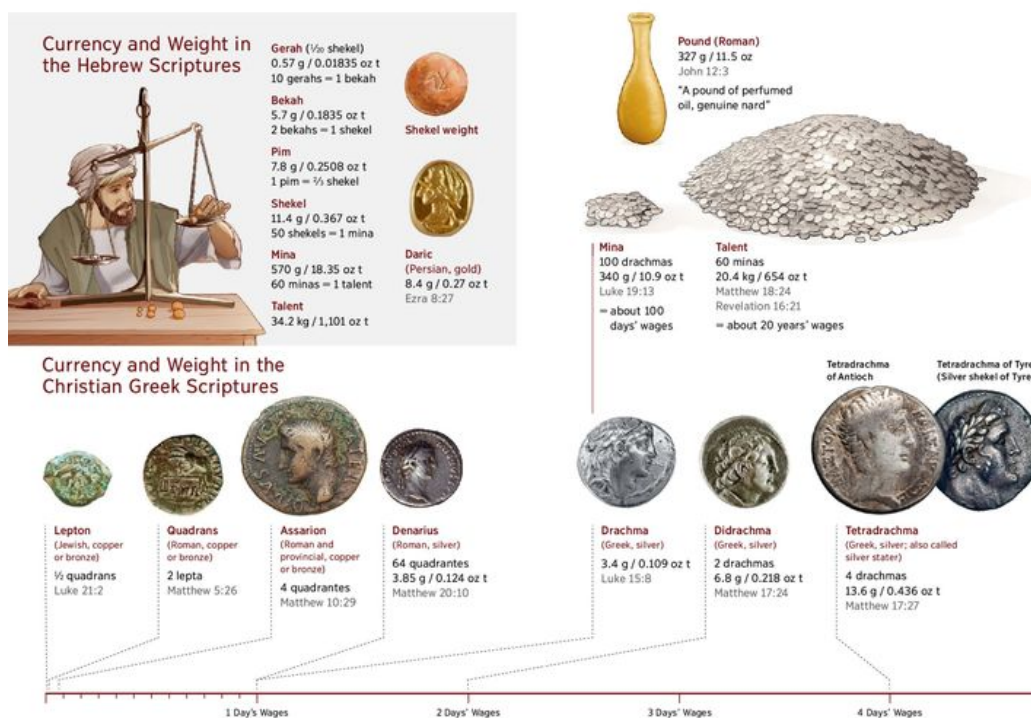

LES MONEDES DE L'EVANGELI

VALOR HISTÒRIC I MONETARI. UN TRESOR PER APROFUNDIR

Campus de l'Experiència UIC Barcelona

Tercer Curs 2021-2022

Grup

Maria Vilar Vinyeta (coordinadora)

Jordi Boix Marcet

Eugènia Freixa Serra

Santiago Garcia-Tornel Florensa

M. Carmen Geli Batllori

Anna Segarra Segarra

Tutora: Dra. Alejandra Guzmán Almagro

Barcelona, juny 2022

Aquest treball volem dedicar-lo a la Fefa Vilar Vinyeta + 2021, companya nostre del curs pioner del Campus de l'Experiència i del grup dels treballs.

Amb el seu somriure i la seva actitud positiva ens ha ajudat en tot moment.

ÍNDIX

Introducció

I. Breu Història de la moneda

- 1.1. Origen
- 1.2. Elements de la moneda
- 1.3. Funcions de la moneda
- 1.4. Paper moneda
- 1.5. La moneda a la Mediterrània
 - a) Grècia
 - b) Fenícia
 - c) Roma
 - d) Península Ibèrica
 - e) Palestina

II. Resum de Història de Palestina fins al segle I

- 2.1. Origen
- 2.2. Època romana
- 2.3. Situació sociopolítica

III. Les monedes i l'evangeli

- 3.1. El Talent
- 3.2. La Mina
- 3.3. El Denari
- 3.4. La Dracma, Di-dracma i Tetra-dracma
- 3.5. L'As i el Leptó
- 3.6. Les 30 Monedes de Judes

IV. La moneda romana a Catalunya

- 4.1. Introducció
- 4.2. Estudi de les monedes trobades a Empúries, Tarraco i a Ilercavonia-Dertosa (Tortosa)
 - a) La seca d'Empúries
 - b) La seca de Tarraco
 - c) La seca de Dertosa (Tortosa)

V. Conclusions

Annex 1 Treball de camp. Col·leccions numismàtiques de Catalunya

Annex 2 Quadre de les monedes oficials al Imperi i províncies

Bibliografia

INTRODUCCIÓ

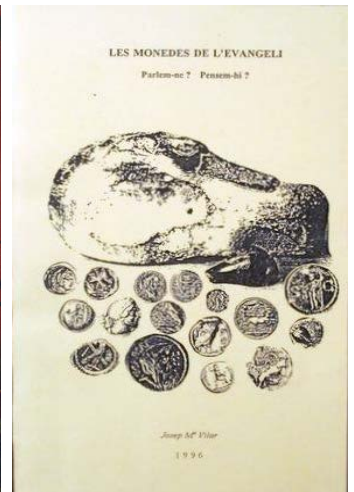
Les monedes de l'evangeli són una font històrica que ens facilita conèixer i deduir alguns aspectes concrets de la vida social, econòmica, religiosa i política de l'ambient de la Palestina del segle I en el que va viure Jesús, com són per exemple: preus d'alguns articles, salaris, impostos, existència d'activitat bancària, deutes etc. El nostre estudi permet:

- a) Identificar els diferents termes monadals amb les monedes nombrades que s'utilitzaven a la regió.
- b) Establir les diferents funcions que tenia el diner a la Palestina de Jesús.
- c) Fer una comparació del valor monetari al segle I i a l'actualitat.

En definitiva, tenir una major comprensió tant dels passatges bíblics on s'esmenten aquestes monedes com de la història del moment.

Les classes sobre història de Roma que ens ha donat la Dra. Alejandra Guzmán, han despertat en nosaltres un interès especial per aquesta època que tanta influència ha tingut en el món occidental i en la humanitat en general.

Al voler dedicar aquest treball a la Fefa Vilar, hem escollit un tema que a ella li hauria fet il·lusió fer; sabent de la afició del seu pare (Josep Maria Vilar Bassas) en numismàtica i concretament del seu llibret que com a regal de Nadal de 1996 va fer per la seva família i amics, titulat "Les Monedes de l'Evangeli", hem vist un possible estudi per aprofundir.

Confiem que aquest treball aportí una petita llum a tants estudis ja realitzats.

Agraïm al Campus de l'Experiència de UIC Barcelona, la possibilitat i la facilitat per poder-ho fer.

I Breu història de la moneda.

1 Origen

L'aparició de la moneda no és més que el final d'un llarg procés d'un comerç cada vegada més complex, les societats evolucionades de l'antic Orient van anar adoptant en les seves transaccions peces i lingots de metall amb pes i contingut específic, que van circular com a «diners» entre les principals institucions públiques i privades, fins a culminar en les primeres encunyacions monetàries.

Pot ser que el primer objecte reconegut com a “moneda” fos el “cauri”. El seu nom científic: *Cypraea moneta*, és una petita conquilla que en alguns països africans es va seguir usant fins fa poc. Es va utilitzar extensament tant a Àfrica com a Xina, Àsia i Amèrica, i fins i tot es va trobar en tombes a Anglaterra.

Fotografia de diferents varietats de cauri.

Durant segles, la humanitat va comprar, vendre i comerciar sense diners mitjançant el sistema de bescanvi com les barres de sal, peces de corall, barres de metalls, blat, i fins i tot animals com les vaques. Com aquestes transaccions eren incòmodes i, de vegades, difícils de concretar van anant apareixent els metalls per la facilitat del transport, per la senzillesa de conservació, i per poder dividir-los sense inconvenients en lingots més o menys regulars o en forma de petites joies o objectes menuts que es pesaven en cada transacció. Aquest va ser el sistema mercantil que va funcionar a Egipte, Assíria o Babilònia. A l'actual Pakistan s'han trobat “monedes” que daten del 2900 a.C, però potser les més antigues provenguin de la Xina i siguin anteriors al 5000 a.C. Certa quantitat fixa d'un determinat metall representava un valor fix i es corresponia amb una escala ponderativa. D'aquí ve l'expressió “pagar en metàl·lic”.

Contractes comercials sumeris 2200-2000 a.C (Museu de Montserrat).

Segons l' historiador Heròdot¹ les primeres monedes sorgeixen a l'Àsia Menor al voltant de l'any 680 a.C, a la ciutat de Sardes, capital del regne de Lidia (actual Turquia). Un rei anomenat Gigas, va fer fondre el metall en petites peces, amb la constància del seu pes o encuny. Eren d'un metall anomenat **electró** (barreja natural d'or i plata) i tenien encunyada d'un sol costat (anvers) la cara d'un lleó. L'èxit de la moneda va ser sense precedents i cent anys més tard, cap a 550 a.C, un altre rei de Lidia anomenat Creso va emetre una nova moneda, l'**estàter**, la primera del món a portar un segell reial al seu revers. Era d'or pur i tenia d'una banda un lleó rugent, i de l'altra la marca esmentada del rei. També, en el món semític antic, el **sicle** va ser una mesura de pes abans que una moneda. Les coses tenien un valor o una estimació material que es graduava o mesurava en una certa quantitat d'or o de plata en brut. La importància del pes en les primeres monedes queda de manifest pel nom de gairebé totes, al món antic. Antigament els diners es pesaven perquè el seu valor era el preu segons el pes del metall que contenia la peça.

La circulació de monedes al món antic va tenir una repercussió fonamental en el desenvolupament de l'economia: dinamització dels intercanvis i del comerç, a nivell intern va suposar canvis socials, va permetre crear una nova forma de riquesa, basada no tant en la propietat de la terra, sinó en la possessió de moneda. Les monedes van facilitar la recaptació dels impostos. Amb elles, va començar la història de la banca, ja que van ser els orfèvres els primers a custodiar les monedes de les persones. En vista del perill que assetjaven els llocs on s'encunyaven i es pesaven els lingots, els orfèvres eren els que custodiaven les instal·lacions i les persones que hi portaven les seves pertinences. En deixar allí les monedes, se li donava al propietari un paper com a constància del valor dipositat.

Aquestes primeres monedes tenien forma ovalada i no eren planes sinó gruixudes, amb formes irregulars, ja que el sistema d'encunyació era summament rudimentari, no portaven inscripció, en l'anvers solia haver-hi una figura d'un animal; al revers portaven només una marca d'un punxó. L'encunyació podia ser a martell o a fosa. El taller on s'encunyava moneda a la ciutat es deia seca. A la Grècia clàssica on la ciutats eren independents i regulaven de manera autònoma la seva economia, hi havia gairebé tantes seques com ciutats.

Mapa de las primeras civilizaciones.

¹Història 1, 94.

2 Elements de la moneda

Tot i la diversitat de monedes, sempre es troben tres elements característics: material o metall, pes o valor de la peça i figura o disseny de l'encunyació a les dues cares.

Alguns dels metalls que s'utilitzen avui en les monedes d'euro ja es feien servir a l'antiguitat. Els més freqüents eren: or i plata per a les unitats més valuoses, i coure per a les unitats menors. Sovint s'usaven aliatges de metall, que tenien millors propietats, com el bronze (coure i estany), electró (or i plata) i el velló (coure i plata).

Les característiques de la moneda es defineixen en els aspectes que es detallen en la figura annexa. Com a anècdota que no a tots els va sortir bé aquesta iniciativa, és la que va ocórrer durant la Revolució Francesa: com és sabut, Lluís XVI va tractar de fugir amb la seva família però, estant ja molt propers a la frontera i malgrat les disfresses, un hostaler els va reconèixer i va donar la veu d'alarma. L'home va manifestar: "Com no el reconeixeria! Totes les monedes de França porten la seva efígie".

Anvers cara	representa un retrat o emblema del poder que emet la moneda
Revers o creu	conté escenes diverses
Camp	espai buit
Marca	qualsevol símbol, lletra o número que indica valor de la peça, taller, etc.
Tipus	bust, imatge o figura representada
Gràfila	línia de punts que recorre el perímetre de la moneda de forma paral·lela
Exerg	a la part inferior del revers, delimitat per una línia horitzontal que conté la seca o la data.
Llegenda o epígraf	el poder que emet la moneda (ciutat, rei), lema o frase recurrent

3 Funcions de la moneda

Les diferents funcions de la moneda fins la actualitat son:

- *Atresorament o acumulació*, com forma d'estalviar o d'acumular riquesa.
- *Mitjà de pagament oficial*, de tot tipus de tributs.
- *Dipòsit de valor*, com funció que té els diners de mantenir un valor determinat i fins i tot incrementar-los per mitjà d'interessos.
- *Mitjà de canvi*, permetent canviar monedes per productes o serveis.

4 Paper moneda

El problema més gran de les monedes ha sigut el seu transport i emmagatzematge. Per això, ja l'any 845 d.C, els monarques de la dinastia Tang van emetre un paper estatal, amb un valor material molt inferior al que representava. Alguns autors afirmen que el primer bitllet de banc es va utilitzar el 1170 a la Xina. Allí el coure escassejava molt i no era possible encunyar prou moneda metàl·lica. Tanmateix, el seu valor equivalia, per decret, a una determinada quantitat d'or o plata. Tot i això, la plata encara va continuar tenint protagonisme en les transaccions.

A Espanya, Jaume d'Aragó emetria paper moneda l'any 1250, però el seu valor depenia dels tresors d'or que tingués el país. A Europa i a altres parts d' Occident, va aparèixer al segle XVI i el seu valor depenia dels dipòsits en or amb què comptava el país emissor. D'aquesta manera, es va integrar la circulació de les monedes i el paper moneda, és a dir, diners. El paper moneda s'aniria fent popular al segle XVIII, molts banquers particulars van començar a emetre bitllets que circulaven fiats tots en la solvència de l'emissor. Però no va ser fins a 1833 que van tenir reconeixement oficial com a moneda legal. Els primers a merèixer aquest honor van ser els avalats pel banc d'Anglaterra. Els bancs privats van ser reemplaçats per a l'emissió de paper moneda pels bancs centrals, fins que a finals del segle XIX s'estableix un patró internacional de paritat amb l'or.

En la actualitat, tant les monedes com el paper moneda (bitllets) no tenen un valor intrínsec. La seva acceptació existeix per la confiança entre l'emissor i receptor com a valor de canvi. Recentment, hi ha un moviment per introduir les criptomonedes, es a dir, monedes virtuals que són fora del control dels governs i institucions financeres. Poden ser intercanviades i operades com qualsevol altra divisa tradicional, però només existeixen en un registre de propietat digital compartit i emmagatzemat en una tecnologia denominada de cadenes de blocs (*blockchain*) que és un registre digital de les transaccions.

5 La moneda a la mediterrània

a) Grècia: A la Grècia clàssica on las ciutats eren independents i es regulaven de manera autònoma la economia, hi havia gaire bé tantes seques com ciutats. Disposaven de moltes mines de metalls preciosos: or a Tràcia o plata a la regió d'Argos i Tessàlia. Atenes feia servir plata de les mines de Laurion al sud-est de la regió de l'Àtica. La base d'aquest sistema monetari era la **dracma**, la **di-dracma** (2 dracmes), i l'**estàter** o **tetra-dracma** (4 dracmes) de plata. De menor valor, de bronze, eren l'**òbol** (1/6 de **dracma**) i el **calc** (1/8 del **òbol**). L'**estàter** podia ser també d'or.

Dracma.

b) Fenícia: El **sicle** o **shekel** de Tir (encunyat a Tir i Sidó) era una moneda de 14 gr. de plata, d'una puresa que a vegades superava el 92% i era el valor de quatre **dracmes**, i el mig **shekel** per valor de dues **dracmes**. Era una moneda molt preuada.

c) Roma: Cap a l'any 500 a.C hi va començar a circular la moneda d'or, es creu que la seva estada al costat del temple de Juno, deessa sobrenomenada Moneta, sembla clar que el terme moneda es refereix a aquesta "moneta". Tenia a l'anvers el cap de la deessa titular de la ciutat amb el casc alat, i al revers els *Dioscurs* a cavall. L'**auri** era la moneda d'or, el **denari** de plata, el seguien: el **sesterci** (1/4 de **denari**), el **dupondi** (1/8), l'**as** (1/16), el **semis** (1/32), el **quadrant** (1/64).

L'imperi a Roma comença amb Octavi August, el 27 a.C-14 d.C. Aquest emperador va reorganitzar l'administració i concentrà la major part de la producció de monedes a Roma. Es van tancar els tallers de les províncies, això va afectar la moneda i el fi de les emissions indígenes. De mica en mica van desaparèixer les **dracmes** gregues i els **denaris** ibèrics. Els sobirans romans van utilitzar la moneda com a instrument de difusió de la seva imatge i dels valors de l'Estat.

La península italiana tenia pocs jaciments importants de metalls preciosos. Citem algunes seques de l'Imperi: Antioquia Selèucida, Lió (Lugdunum). A partir de la República es va fer evident que aquesta situació era insuficient per mantenir les necessitats d'un estat que aspirava a convertir-se en una potència a la Mediterrània. I això va impulsar a noves conquestes. El paper que van jugar les mines del territori hispànic durant la dominació romana, va ser clau per a l'economia de la República i l'Imperi: Cartago Nova tenia els jaciments de plom argentífer (Galena Argentífera) més productius de l'època. També cal destacar les Seques d'Ilici (Elx), Saetabi (Játiva), Carmo (Carmona) o Caura (Coria del Rio).

Auri romà del temps de la República.

Denari d'Octavi August.

Denari de Tiberi.

d) La península ibèrica: A part de les seques abans citades, se sap que els ibers encunyaven monedes, copia de les romanes del temps de la República. A l'encunyació hi ha veus ibèriques que alternen amb paraules llatines, apareixent nombrosos elements simbòlics com l'espiga de blat, el peix, el palmell, esfinxs, el cap d'Hèrcules ibèric o cavalls.

e) Palestina: Abans de que el grecs envaïssin Palestina en 332 a.C. no tenim dades fiables de com es feia el intercanvi comercial. Després van començar a circular les monedes gregues. Alguns governants jueus van emetre monedes. El primer a fer-ho va ser Joan Hircano I (134-104 a.C.), al voltant de l'any 110 a.C. Després ho va fer el seu successor, Alexandre Janeo (103-76 a.C.) que va imprimir-hi "Jonatán Rei", que va ser el primer monarca de la història d'Israel, el nom del qual va figurar en una moneda.

L'any 63 a.C, Palestina va ser conquerida per Roma i es van barrejar les monedes romanes amb les gregues i les locals. També circulaven monedes síries i egípcies que imitaven a les locals. Aquesta situació perdurava a l'època de Jesús: circulaven a Palestina, principalment, tres tipus de monedes: les romanes (imperials), les gregues (provincials) i les jueves (locals).

Imatge de "Pórtico de la Biblia". Saxum, 2021.

Cada demarcació política tenia diferents monedes: Judea, Galilea, la tetarquia de Filip, la tetarquia d'Herodes Antipas, les diferents ciutats gregues de la Decàpolis i de la costa mediterrània i el regne Nabateu. En general, les monedes s'utilitzaven a les ciutats, al camp es continuava practicant fonamentalment el bescanvi.

Circulaven monedes de bronze, encunyades per les autoritats polítiques locals, monedes de plata i d'or. Les monedes de bronze eren: el **prutà**, mitja **prutà** i doble **prutà**. procedien d'antigues monedes dels reis asmoneus (successors directes del macabeus que van establir un govern poderós del 141-37 a.C) i que corresponien en aquells moments a les monedes d'Herodes el Gran i del seu fill Arquelau. Els fills d'Herodes el Gran limitaren la seva circulació a les zones que governaven. També circularen bronzes de ciutats i regnes veïns: Tir, Sidó, Gaza, Asquelò, Ptolemaide, Dora i regne Nabateu.

Al mateix temps circulaven l'**as** i el **quadrant** romà de bronze. Les monedes d'or eren romanes i molt escasses.

A partir d'Herodes el Gran i amb els emperadors August i Tiberi van començar a circular **denaris** romans. Es probable que continuaren també les monedes de plata dels reis selèucides i els Ptolomeus ja que al ser de plata no perdien el seu valor.

Al llarg dels segles, el valor, la llei, la puresa de la moneda va decaure, es va adulterar. Durant l'Imperi Romà es va afegir coure a l'or, tant que cap al segle III d.C les monedes, suposadament d'or, només contenien un dos per cent d'aquest mineral.

Moneda de Joan Hircano.

Prutah d'Alexandre Janeo.

II Resum de història de Palestina fins el segle I.

1 Origen. Palestina és el nom aplicat primitivament a la costa occidental d'Àsia, ocupada primer pels filisteus i que més tard s'emprà per designar la terra d'Israel. És sinònim de Terra Santa o Terra de Promissió. En època hel·lenística, també es designava com la Síria meridional.

Les Sagrades Escripures donen unes indicacions vagues dels límits que tenia Palestina en aquella època. Pel nord es trobava el mont Hermon, al orient arribava fins al riu Jordà i el mar Mort, al sud el mar Mort i a l'oest el mar Mediterrani. Les fronteres de la terra promesa al poble d'Israel segons la Bíblia, varien segons els texts sagrats i la història de Palestina es confon fàcilment amb la d'Israel.

Per primera vegada, les tribus hebrees es varen unir sota el regnat del rei Saul cap a l'any 1050 a.C. El seu successor David, que era rei i profeta, va establir la sobirania israelita a Palestina. En el seu temps i en el del seu fill Salomó, per única vegada en la història, Palestina va formar un poble amb un sol govern.

Al 937 a.C ja es va dividir entre Israel al nord i Judea al sud. Per aquestes terres, desfilen invasors com Sargó II (rei d'Assíria), després Nabucodonosor (rei de Babilònia) fent diverses deportacions dels seus habitants, fins que els grecs amb Alexandre Magne ocupen Palestina. Després és dominada pels Ptolomeus, també els Selèucides i d'altres.

2 Època romana. L'aparició dels romans, agafa Palestina entregada a lluites internes que la debiliten. Així a l'any 63 a.C, Pompeu fa de Palestina una província romana annexionada a Síria, excepte la part de Judea on governa el rei Herodes el Gran (73 a.C- 4 d. C.) sota l'empareda de Roma. El territori en aquesta època tenia quatre districtes: Judea, Samaria, Galilea i Perea.

A Roma, l'any 54 a.C, Pompeu s'uneix amb dos altres líders per establir una dictadura. Aquests son Juli Cèsar, que en aquells moments es el més hàbil polític romà i Marc Craso que és un home de negocis molt ric. Mentre Cèsar marxa a la Gàl·lia a fer conquestes, Craso busca la fama a Orient, enfrontant-se a Pàrtia (Persia) on es derrotat i tremendament deshonrat a la batalla de Carras.

Esclata una guerra civil a Roma entre Cèsar i Pompeu, ja que Craso ha quedat apartat del poder, l'any 44 a.C Cèsar en surt vencedor i es proposa liderar una campanya contra Pàrtia per esborrar la derrota de Carras. Abans d'iniciar-la, aquest es assassinat pels republicans, que es temien que es volgués declarar rei.

Imatge de "Pórtico de la Biblia". Saxum,2021.

Els romans tornen a entrar en guerra civil i al 42 a.C, la guanyen els partidaris de Cèsar que eren Marc Antoni i Octavi (net i fill adoptiu de Cèsar), contra el republicans. Llavors Marc Antoni, intenta en diverses ocasions derrotar a Pàrtia, sense aconseguir-ho. Entretant continuen a Roma els enfrontaments i finalment Octavi derrota a Marc Antoni l'any 31 a.C.

Octavi assumeix el nom d'August i es declara el primer emperador romà. El que havia sigut la República Romana, es va convertir en l'Imperi Romà. August va dominar a Roma en exclusiva i va

reorganitzar tot el govern. Era un home de pau i no va voler re emprendre la guerra amb Pàrtia amb el propòsit de pacificar la regió.

Mentre August dominava a Roma i durant el regnat d' Herodes el Gran, rei de Judea i governador de Galilea, neix Jesús de Nazaret. Aquest rei Herodes, segons els evangelis és el que va ordenar la matança del innocents a Betlem. Sota el seu regnat, els seus súbdits vivien immersos en episodis de violència i terror. Va fer reconstruir el Temple de Jerusalem, en el mateix lloc on havia existit i respectant totes les prescripcions jueves. Com ja havien pactat des dels inicis, va ser sempre fidel als romans. El van succeir el seus fills. Un d'ells, Herodes Antipas, (21 a.C -39d.C) va ser nomenat tetrarca de Galilea i Perea pels romans. Va ordenar la mort de Joan Baptista, a petició de Salomé. Mes tard, a l'any 30 va interrogar a Jesús en el seu palau de Jerusalem, després de que Pilat li enviés quan es va assabentar que Jesús era Galileu.

Ponç Pilat és nomenat procurador de Judea des de l'any 26 fins al 36 d.C, quan fou destituït pel seu mal govern. Tant Judea com Samaria, eren administrades per un procurador en nom de l'emperador romà i subjecte a l'autoritat del llegat de Síria. El cinquè d'aquests procuradors, va ser Ponç Pilat. Diu la història que era un home violent i dèbil. A principis del seu mandat, va enviar a Jerusalem una guarnició dels seus soldats amb ensenyes plenes d'inscripcions i imatges d'àguiles reials, ofensives pels jueus. Aleshores aquests varen anar a Cesarea on residia el procurador en gran nombre a demanar que ho retirés. Pilat va haver de cedir. A l'Evangeli de Sant Lluc (13,1), s'explica un altre episodi seu que va tenir lloc a Jerusalem. Estaven uns galileus, oferint sacrificis al temple, quan per ordre de Pilat foren assassinats. La seva sang es va barrejar amb la de les víctimes que oferien en sacrifici. Això va ser considerat un greu sacrilegi. Aquesta acció i d'altres van fer que les relacions entre Pilat i Herodes, no fossin gens bones com ens relata Sant Lluc (23,12).

El pitjor crim de Pilat, va ser la mort de Jesús. Tot i que menyspreava als seus delators i no veia cap indicatiu de delictes per part de Jesús, es temia els aldarulls que podien haver-hi si el declarava innocent. Llavors per covardia es va rentar les mans davant del poble. Probablement els jueus l'haguessin delatat al llegat de Síria o al mateix emperador, si no hagués atès les seves peticions de condemna. Més tard, Pilat va ser finalment destituït per una matança de samaritans, quant aquests buscaven a Garizim, uns vasos sagrats del tabernacle de Moisés, que creien que els havien enterrat els romans. Llavors va ser enviat a Roma per Viteli, per tal de rendir comptes, quan Tiberi era l'emperador (14-37 d.C). Segons alguns relats, va arribar a Roma a l'any 37 quant ja regnava Cal·lígula, qui el va desterrar a la Gàl·lia on va morir. D'altres tradicions diuen que abans del seu mandat a Judea, va ser pretor a Tarragona.

Estableixen una relació entre la legió itàlica, formada per soldats de la província Tarraconense, que varen ser els que més tard torturaren a Jesús.

3 Situació sociopolítica

La economia jueva en temps de Jesús es basava principalment en l'agricultura sent la zona més rica i fèrtil Galilea que era la més nòrdica de les tres regions que formaven Palestina. Des de el seu origen, a Galilea hi havia una bona barreja de població no israelita i amb especial influència d'elements hel·lenístics, que es noten, per exemple, en noms d'origen grec com Andreu, Felip, i altres. I ciutats especialment hel·lenitzades com Séforis i Tiberíades. Dintre de Galilea, la zona al voltant del llac de Genesaret és considerada com la pàtria dels evangelis. Jesús va escollir com a centre de la seva activitat de predicació i taumatúrgia aquesta zona i té especial importància la ciutat de Cafarnaüm i també Magdala. Galilea destacava per la pesca i la indústria conservera. Judea, en canvi, centrava la major part de l'activitat al voltant del Temple a Jerusalem. Jesús va anar varies vegades a Jerusalem i allà és on va morir i ressuscitar.

La producció agrícola era d'un nivell de subsistència, de la qual s'encarregava la pagesia que constituïa prop del 90 % de la població. Incloïa petits propietaris, llogaters i jornalers que treballaven les terres dels grans o mitjans propietaris. Sostenia, per mitjà d'impostos i rendes una estructura socioeconòmica de la qual una reduïda elit concentrava la major part de la riquesa. Les elits, que sovint residien a les ciutats, estaven formades, sobretot, per la família reial, aristòcrates i autoritats religioses. A aquests dos grups cal afegir artesans i comerciants que realitzaven la seva labor, fonamentalment, a les ciutats.

Roma procura conservar els costums locals dels territoris conquerits. Es reserva la política exterior, controla la moneda i els camins i exigeix uns impostos elevats. Per aconseguir aquests fins se serveixen d'homes fidels. A Judea, i després a tota Palestina, el procurador romà deixava que el Sanedrí exercís la justícia, però ell es reservava la pena de mort.

L'autoritat religiosa de més importància en aquesta època era el Gran Sacerdot. Caifàs (Evangeli de Sant Joan, 18,24) va ser el que va presidir el judici religiós dels sanedrites contra Jesús. Va ser destituït 6 anys més tard, pel governador Marcel.

El president del Sanedrí era el Gran Sacerdot. La seva comesa era governar el país sota la tutela romana. Exercia la justícia segons les Lleis jueves, que eren reconegudes com a lleis de l'imperi per a tots els jueus dels països sotmesos a Roma. Les seves decisions tenien força de llei, s'estenia a totes les qüestions religioses i a tot allò que derivava de la llei jueva.

- **Saduceus:** Pertanyien a la classe alta del país, aristocràcia sacerdotal i grans propietaris. Políticament col·laboraven amb el poder romà, intentant mantenir l'ordre públic. Religiosament eren molt conservadors: s'atenien a la Llei antiga, no creien ni al regne venidor ni a la resurrecció.
- **Sacerdots:** A Israel el sacerdoci era hereditari i s'adquiria per néixer a la tribu de Leví. Uns 7000 sacerdots s'encarregaven d'atendre el Temple. En general, era gent pobra, vivien de les ofrenes i d'oficis que es buscaven pel seu compte.
- **Escribes:** La majoria eren laics. La seva missió consistia a explicar i actualitzar la Llei en funció dels nous temps i dels problemes que es plantejaven.

- **Fariseus:** La paraula fariseu significa "separat". Eren homes pietosos que coneixien bé la Llei i la complien rigorosament (dejunis, penitència, oració...). Exercien una enorme influència entre el poble, fins al punt que els caps religiosos seguien sempre els consells. Pertanyien a una classe mitjana (artesans, petits comerciants...). Els fariseus volen estar separats dels impurs, és a dir, dels que no coneixen la Llei ni la compleixen. Eren nacionalistes i hostils als romans, però no feien servir la força, sinó que esperaven un Messies que establiria el regne de Déu fent fora els romans del país. Es consideraven la resta d'Israel i esperaven la resurrecció dels morts.
- **Zelots:** eren un moviment extremista i armat. El seu nom significa "zelots (gelosos) de Déu". Pertanyien a les capes més pobres del poble (agricultors, jornalers, pescadors de Galilea...). No s'enfrontaven directament amb l'exèrcit romà, sinó que organitzaven revoltes i assassinats aprofitant les reunions massives. Solien amagar-se a coves de Galilea i comptaven amb el suport de les classes populars. Entre els seguidors de Jesús hi havia antics zelots: Simó, el zelota, i sembla que també Judes Iscariot.
- **Essenis:** Eren una mena de monjos que vivien en comunitat a la vora del mar Mort, a Qumrán. Esperaven la vinguda de dos messies, un polític i un altre religiós, que restablirien la justícia, el final del pecat i la restauració de l'imperi d'Israel.
- **Poble:** Era la classe social inferior, composta fonamentalment per habitants del camp, moltes vegades descendents d'estrangers, que no coneixien la Llei més que en allò fonamental i ni tan sols això complien. Pertanyien a aquest grup els jornalers, adobers, carnisers, pastors i tots aquells els oficis dels quals eren considerats impurs. Era la gran massa del país.
- **Dones:** La dona no tenia els mateixos drets civils ni religiosos de l'home. Una dona depenia totalment del seu pare fins a 12 anys. A aquesta edat, se celebraven normalment els esposoris, i un any després tenia lloc el matrimoni. A partir de llavors, la dona passava a dependre totalment del marit. Aquest podia divorciar-se; la dona, no. Al Temple, la dona no podia passar de l'atri reservat als gentils i a les dones. En el culte de la sinagoga no hi jugava cap paper. Només es limitava a escoltar. Als judicis el seu testimoni no valia. En resum, la dona estava considerada com a menor i una possessió de l'home.
- **Marginats:** A la societat palestina hi havia grans grups marginats per diferents causes: religioses, morals o racistes.
 - **Els publicans** eren marginats perquè cobraven, per arrendament dels romans, els tributs sobre les mercaderies importades. Perquè els quedés una mica de guany havien de

cobrar una mica més del tribut. Cometien molts abusos, i el poble en general els odiava i els tenia per lladres.

- o **Alguns malalts**, sobretot de la pell, leprosos i, d'afeccions mentals o nervioses, endimoniats es veien apartats de tota vida social, fins i tot de la religiosa. Els minusvàlids (coixos, cecs, paralítics...), freqüentment convertits en captaires, eren un altre tipus de marginats.
- o **Els gentils** (els que no són jueus) i els pecadors públics (prostitutes, adúlteres...) eren discriminats per motius morals-religiosos.

III Explicació de cada una de les monedes o unitat de valor.

1 El Talent.

És una unitat de pes equivalent a 30 kg. La seva unitat comptable equivalia a 30 Kg de plata, però aquest pes variava segons el països i èpoques, per exemple a Grècia la màxima unitat ponderal fou el talent de plata de 25,5 kg. Que es dividia en 60 mines de 425 gr. cada una y la centèsima part de la mina era la dracma de 4,25 gr. de plata.

Per tant no és pròpiament una moneda però sí una unitat de valor en transaccions. Era usat ja molt abans de Crist a Mesopotàmia. Tenen formes variades amb les quals és possible classificar-los cronològicament:

En forma de pera: anteriors al 3000 a.C.

En forma de dàtil: 3000-2600 a.C.

En forma d'estrella: 2600-2300 a.C.

En forma d'Ànec a partir de 2300 a.C.

Podem trobar-ne un dels pocs que es conserven, al museu bíblic de Montserrat és de diorita negra i pesa 30 kg.²

Museu de Montserrat. Talent procedent de Bagdad.

Es cita tres vegades en el Nou Testament:

Mateu, 18,23-35: *El regne del cel li passa com a un rei que va voler demanar comptes als seus oficials. Havent començat a passar-los, li'n dugueren un que li devia **deu mil talents**...Com que no tenia amb què pagar, el senyor va manar que fos venut ell, amb la seva dona, els seus fills i tot el que tenia, per satisfer*

²Josep Maria Vilar: "Les Monedes de l'Evangeli", pag 8-9.

el deute. Llavors l'oficial va llançar-se-li als peus i, prosternat, li deia: "tingueu paciència amb mi, i tot us ho pagaré"... El senyor, compadit d'aquell oficial, el va deixar anar i li va perdonar el deute. En sortir aquell oficial, va trobar un dels seus col·legues que li devia **cent denaris** i agafant-lo l'escanyava dient: "Paga tot el que deus." Aleshores se li llançà als peus el seu col·lega i li pregava: "Tingues paciència amb mi i t'ho pagaré." Però ell no va voler, sinó que se'n va anar i va ficar-lo a la presó fins que pagués el que devia. Veient llavors el seus col·legues el que havia succeït, es van indignar molt i anaren a contar al seu senyor tot el que havia passat. Aleshores el seu senyor el va cridar i li digué: "Oficial pervers, t'he perdonat tot aquell deute perquè m'ho has demanat; No t'havies de compadir també tu del teu col·lega, com ja m'havia compadit de tu?" I indignat el seu senyor, el va posar a les mans dels botxins fins que pagués tot el que devia. Així us tractarà el meu Pare celestial, si cada un de vosaltres no perdona de tot cor el seu germà.³

Mateu 25,14-29: Paràbola dels talents.-És com un home que, en emprendre un viatge, va cridar els seus servidors i els confià els seus béns. A un li va donar **cinc talents**; a un altre, **dos**; a un altre, **un** -a cadascun segons la seva capacitat -, i se'n va anar. Tot seguit, el qui havia rebut cinc talents va anar a negociar-hi, i en va guanyar uns altres cinc. Semblantment, el dels dos en va guanyar dos més. Però el qui n'havia rebut un se'n va anar a fer un clot a terra, i va colgar-hi el diner del seu amo. Després de molt de temps ve l'amo d'aquells servents i els demana comptes. Va comparèixer el qui havia rebut cinc talents, i en presentar cinc més tot dient: "Senyor em vau confiar cinc talents; mireu, n'he guanyat cinc més". L'amo li va dir: "Molt bé servent bo i fidel; has estat fidel en poc, i jo et posaré sobre molt; entra al goig del teu senyor". Va comparèixer també el dels dos talents, i digué: "Senyor em vau confiar dos talents; mireu, n'he guanyat dos més." L'amo li va dir: "Molt bé servent bo i fidel; has estat fidel en poc, i jo et posaré sobre molt; entra al goig del teu senyor." Va comparèixer també el que havia rebut un talent i digué: "Senyor, us conec i sé que sou un home dur, que colliu on no heu sembrat i aplegueu d'on no heu escampat. Així, de por, vaig anar a colgar a terra el vostre talent; aquí teniu el que és vostre." Però l'amo li va respondre: "Servent dolent i peresós! Sabies que cullo on no he sembrat i aplego d'on no he escampat? Calia doncs que portessis els meus diners als banquers, i, en tornar jo, hauria recobrat el que és meu amb l'interès. Preneu-li, doncs, el talent i doneu-lo al qui en té deu. Perquè a tot aquell qui té, li serà donat, i en tindrà de sobres; en canvi, a aquell qui no té, fins allò que té li serà pres.

-Apocalipsis 16,21: "Totes les illes desapareixeran i de les muntanyes no en quedarà ni rastre. I una pedregada amb granits com un **talent** caurà del cel."

En aquestes paràboles, Jesús parla d'un Déu misericordiós que perdona i exigeix que siguem nosaltres també misericordiosos. La desproporció de la misericòrdia de Déu a la nostra queda reflectida en la quantitat tan elevada que perdona (deu mil **talents**) en comparació a la ínfima quantitat (cent **denaris**) que el mal servent reclama del seu col·lega. L'exemple és de una diferència de sis-centes mil vegades més el que perdona Déu, però no deixa de ser una imatge de la seva infinita misericòrdia. Per poder fer-nos una idea de la quantitat fabulosa que eren deu mil **talents**, hem de tenir en compte que tot l'or empleat en l'antic santuari valia uns vint-i-nou **talents** (cfr. Ex 38,24)⁴

També en el segon passatge, ens presenta Jesús, un Déu que és just i al final premiarà a l'home del bé, del mal o de les omissions que ha fet en la seva vida.

³ Totes les cites dels evangelis que surten a partir d'aquí són de la Bíblia de Montserrat. Traducció: Monjos de l'Abadia de Montserrat. Editorial digital Titivillus epub. Sisèna edició 1992.

⁴ Julio de la Vega-Hazas: "Las Parábolas de Jesús de Nazaret" pag. 131.

2 La Mina

És una unitat de pes de la antiga Babilònia i s'utilitzà a Grècia. La seva unitat comptable equivalia a uns 500 gr de plata a Babilònia, però a Grècia tenia un valor de 100 **dracmes**: 425 gr. de plata. El valor varia segons els llocs de l'antic Orient i segons les èpoques. En el Museu Britànic es conserven **mines** que pesen entre 423 y 570 gr., sent la **mina** babilònica de no més de 505 gr. Al museu de Montserrat conserven varies mines de diferents formes.

Mines del
Babilònia.

Museu de Montserrat procedents de

Una d'elles en forma d'ànec de diorita negra de 505 gr. Porta la inscripció del nom del rei Naram-Sin.

Els babilonis utilitzaven per a moltes coses el sistema sexagesimal. Per exemple, dividiren el cercle en 360 graus (6 vegades 60) Igualment dividiren el grau en 60 minuts d'arc i el minut en 60 segons d'arc i també ho feren amb el càlcul del temps: l'any té 365 dies, el dia i la nit en 12 hores cada un, i cada hora en 60 minuts de temps i el minut en 60 segons de temps.

El sistema de pesos dels babilonis assiris seguia la mateixa divisió. La **mina** es subdividia en 60 **sicles** i 60 **mines** completen un **talent**.

La **mina** s'utilitzava per pesar metalls preciosos, en particular or i plata.

El **sicle** és l'origen de l'unitat de pes dels hebreus que posteriorment va donar nom a la seva moneda "**Shekel**".

Mina grega.

-Lluc, 19,13-25. *"Un noble va partir cap a una terra llunyana per rebre la investidura reial i tornar. Va cridar a deu funcionaris seus, els va donar deu **mines** i els digué: "Negocieu-hi fins que torni" Però els seus ciutadans l'odiaven, i van enviar una ambaixada darrera seu dient: "No volem que aquest regni damunt nostre". Quan va tornar investit ja de la dignitat reial, feu cridar aquells funcionaris als quals havia donat diners, per saber com hi havia negociat. Es presenta el primer i va dir: "Senyor la vostra **mina** n'ha produïdes deu. Li digué: "Bé , bon servent; ja que has estat fidel en molt poca cosa, tingues potestat sobre deu ciutats". Va venir el segon i li digué: "la vostra **mina**, senyor, n'ha produïdes cinc." Va dir també a aquest: "Tu també governa cinc ciutats". I l'altre va venir i digué: "Senyor, teniu la vostra **mina**, que he conservat guardada en un mocador; perquè tenia por de vos que sou un home sever: preneu el que no heu posat, i colliu el que no heu sembrat". Li diu: "Per la teva boca et judico mal servent....Perquè no has posat els diners al banc? A la tornada jo els hauria cobrats amb l' interès". I digué als presents: "Preneu-li la **mina**, i doneu-la al qui té deu **mines**" "Us dic que a tot el qui té, li serà donat; en canvi, a aquell qui no té, fins allò que té li serà pres".*

També se cita la mina en el llibre de Daniel 5, 23-28.

Aquesta paràbola, semblant a la dels **talents**, Jesús mostra un Déu que premia amb molta generositat el bé que fem (per cada **mina** guanyada –que correspondrien a cent denaris– els hi dona govern sobra tota una ciutat) i condemna la desídia i la peresa.

3 El Denari

Tribut al Cèsar de Massaccio (1426-27).

Moneda romana de 3,85 gr. de plata, en època de Jesús, d'un valor similar a la **dracma** grega i és la que permet una millor comparació amb les monedes d'aquell temps i les actuals.⁵ Era la moneda habitual en les transaccions de l'època i és la més citada en el Nou Testament: onze vegades.

Mateu, 18, 28: *un rei va voler passar comptes: un servent li devia deu mil **talents** i un company d'aquest li devia a ell cent **denaris**. Està relatat en el capítol que parlen del talent.*

Mateu 20, 1-16: *Perquè al Regne del cel li passa com a un propietari que va sortir de bon matí a llogar treballadors per a la seva vinya. Un cop fet tracte amb ells d'un **denari** per dia, els va enviar a la vinya. Va sortir cap a mig matí i en va veure d'altres que s'estaven sense feina a la plaça i els digué: «Aneu també vosaltres a la vinya, i us donaré el que sigui just». Ells se n'hi van anar. Novament va sortir cap a migdia i cap a mitja tarda, i va fer el mateix. Allà al capvespre, va sortir i en va trobar d'altres que s'estaven allà, i els digué: «¿Per què us esteu aquí tot el dia sense treballar?» Li contestaren: Perquè ningú no ens ha llogat». Els digué: «Aneu també vosaltres a la vinya». Arribat el vespre, l'amo de la vinya digué a l'encarregat: «Crida els treballadors i paga'ls el jornal, començant pels últims fins als primers». Arribats els del capvespre, van cobrar cadascun un **denari**. I, arribats els primers, es pensaven que cobriarien més; però van cobrar també ells un **denari** cada un. Tot prenent-lo, murmuraven contra el propietari: «Aquests darrers han treballat una hora i els has igualats a nosaltres, que hem portat el pes de la jornada i la calor». Llavors, va respondre a un d'ells «Amic, no et faig cap injustícia; ¿no has fet tractes amb mi per un **denari**? Doncs, pren el que és teu i vés-te'n. Vull donar a aquest darrer igual que a tu; ¿no puc fer el que vull d'allò que és meu? ¿O és que el teu ull és mesquí perquè jo sóc generós?»*

Mateu 22, 15-22: Els drets del Cèsar i els de Déu. — *Aleshores els fariseus se n'anaren, i van deliberar sobre la manera d'atrapar-lo en alguna paraula. I li enviaren els propis deixebles amb els herodians per dir-li: «Mestre, sabem que dieu la veritat i que ensenyeu de debò el camí de Déu, sense preocupar-vos de ningú, ja que no feu accepció de persones. Digueu-nos, doncs, què us sembla: ¿és lícit o no de pagar tribut al Cèsar?» Jesús, però, que els coneixia la malícia, digué: «¿Per què em voleu fer caure, hipòcrites? Ensenyeu-me la moneda del tribut». Ells li presentaren un **denari**. I els diu: «¿De qui és aquesta imatge i la inscripció?» Li responen: «Del Cèsar». Aleshores els diu: «Doncs, doneu al Cèsar el que és del Cèsar i a Déu, el que és de Déu». Quan van sentir això, es van quedar sorpresos i, deixant-lo, se'n van anar.*

Marc 6, 35-37: Primera Multiplicació dels pans. *Quan ja s'havia fet tard, se li acostaren els deixebles, i li deien: «El lloc és despoplat, i ja és tard, acomiadeu-los perquè vagin a les cases i als vilatges del voltant a*

⁵Josep Ma Vilar: "Les Monedes de l'Evangeli", pag 32.

comprar-se quelcom de menjar». Però ell els respongué «Doneu-los de menjar vosaltres». Li diuen: «¿Hem d'anar a comprar dos-cents **denaris** de pa per donar-los de menjar?» Ell els diu: «Quants pans veniu?» Aneu a veure-ho». Se n'assabenten, i li diuen: «Cinc, i dos peixos». Aleshores els manà que els fessin seure tots per colles sobre l'herba verda. I s'assegueren en quadres de cent i de cinquanta. Prengué llavors els cinc pans i els dos peixos, alçà els ulls al cel, digué la benedicció, partí els pans i els donava als deixebles perquè els en servissin, i repartí els dos peixos entre tots. Tots van menjar i se'n van saciar, i recolliren els bocins: dotze cistelles plenes, com també dels peixos. I a menjar els pans eren cinc mil homes.»

Marc 12, 15: Els drets del Cèsar i els de Déu.— Llavors li envien alguns dels fariseus i dels herodians per agafar-lo per sorpresa en alguna paraula. Hi van, doncs, i li diuen: «Mestre, sabem que dieu la veritat sense preocupar-vos de ningú, ja que no feu accepció de persones, sinó que ensenyeu de debò el camí de Déu: ¿És lícit o no de pagar tribut al Cèsar? ¿Hem de pagar o no hem de pagar?» Però ell, que sabia la seva hipocresia, els digué: «¿Per què em tempteu? Porteu-me un **denari** perquè el vegi». Ells l'hi portaren. I els digué: «¿De qui és aquesta imatge i la inscripció?» Li respongueren: «Del Cèsar». Jesús els replicà: «El que és del Cèsar, doneu-ho al Cèsar, i el que és de Déu, a Déu». I quedaven admirats d'ell.

Marc 12,41-44: **Ofrena d'una viuda pobre.**— Es trobava assegut davant la sala del tresor, i mirava com la gent hi tirava diners; i molts rics hi tiraven molt. S'hi presentà una viuda pobre i **va tirar-hi dues peces menudes**, que fan un quadrant . Llavors va cridar els deixebles, i els digué: «Us asseguro que aquesta viuda pobre hi ha tirat més que tots els qui tiren al tresor; perquè tots hi han tirat d'allò que els sobra; ella, en canvi, de la seva indigència, hi ha tirat tot el que posseïa, tot el que tenia per a viure».

Marc 14, 3-9: Trobant-se, doncs, Jesús a Betània, a casa de Simó el leproós, mentre era a taula, comparegué una dona que duia un vas d'alabastre amb perfum de nard autèntic, de gran preu, va trencar el vas i li vessà damunt del cap. Alguns s'ho prenien malament entre ells: «¿Per què s'ha malgastat així el perfum? S'hauria pogut vendre aquest perfum per més de tres-cents **denaris**, i donar-ho als pobres». I s'indignaven contra ella. Però Jesús digué: «Deixeu-la; ¿per què l'amoïneu? Ha fet amb mi una obra bona. De pobres, en tindreu sempre amb vosaltres, i quan voldreu els podreu fer bé; en canvi, a mi, no sempre em tindreu. Ha fet el que ha pogut; s'ha avançat a ungir el meu cos per a la sepultura. Us asseguro que quan l'evangeli serà proclamat per tot el món, també es dirà això que ha fet, en recordança d'ella»

Lluc 7, 41-43:«Un prestador tenia dos deutors: l'un li devia cinc-cents **denaris**, i l'altre, cinquanta. Com que no tenien amb què pagar, els ho va condonar a tots dos. ¿Quin d'ells, doncs, l'estimarà més?» Simó li respongué: «Suposo que aquell a qui ha condonat més». Ell li va dir: «Has jutjat rectament»

Lluc 10, 30-37:**El bon samarità.**— Jesús va reprendre: «Un home baixava de Jerusalem a Jericó i va caure a les mans d'uns lladres, els quals, després d'haver-lo despullat i baldat a cops, se'n van anar deixant-lo mig mort. Semblantment, també un levita arribà en aquell indret, el va veure i va passar de llarg per l'altra banda del camí. Però un samarità que anava de viatge arribà prop d'ell, el va veure i se'n va compadir; s'hi acostà, li va posar oli i vi a les ferides i les hi va embenar; acabat, el muntà damunt la seva pròpia cavalcadura, el dugué a l'hostal i se'n va ocupar. L'endemà es va treure dos **denaris** i els va donar a l'hostaler tot dient-li: «Ocupa-te'n, i les despeses que facis de més, jo, quan torni, te les pagaré». ¿Quin d'aquests tres et sembla que va ser proïsme d'aquell qui va caure a les mans dels lladres?» Ell va dir: «El qui va fer amb ell obra de misericòrdia». I Jesús li respongué: «Vés, i fes tu igual».

Lluc 20, 20-25: Els drets del Cèsar i els de Déu.—Es quedaren, doncs, a l'aguait i li enviaren uns emissaris que, fingint-se homes de bé, poguessin atrapar-lo en alguna paraula i lliurar-lo a l'autoritat i al poder del governador. Aleshores li van preguntar: «Mestre, sabem que parles i ensenyeu rectament, i no feu accepció de persones, sinó que ensenyeu en veritat el camí de Déu: ¿Ens és lícit de pagar tribut al Cèsar, o no?» Ell, però, que s'havia adonat de la seva intriga, els digué: «Ensenyeu-me un **denari**. ¿De qui és la imatge i la inscripció que té?» Li respongueren: «Del Cèsar». Llavors els replicà: «Doncs, doneu al Cèsar el que és del Cèsar, i a Déu el que és de Déu».

Joan 6, 1-12 *Amb cinc pans Jesús alimenta cinc mil homes.* —Després d'això, Jesús se n'anà a l'altra banda del llac de la Galilea, el de Tiberíades. El seguia una gran gentada, perquè veien els miracles que feia amb els malalts. Aleshores Jesús pujà a la muntanya i s'assequé amb els seus deixebles. Era a prop la Pasqua, la festa dels jueus. Llavors Jesús alçà els ulls i veié que una gran gentada venia cap a ell, i digué a Felip: «¿On comprarem pa perquè puguin menjar?» Això, ho deia per provar-lo; ell sabia prou què anava a fer. Felip li va respondre: «Dos-cents **denaris** de pa no bastarien perquè cadascun d'ells en prenguéss tan sols un mos». Un dels seus deixebles, Andreu, el germà de Simó Pere, li digué: «Aquí hi ha un minyó que té cinc pans d'ordi i dos peixos; però, ¿què és això per a tants?» Jesús digué: «Feu seure la gent». Hi havia molta herba en aquell indret. S'assegueren, doncs, en nombre d'uns cinc mil homes. Aleshores Jesús prengué els pans i, dita l'acció de gràcies, en repartí als qui estaven asseguts, així com dels peixos, tant com en van voler. I quan estigueren satisfets, digué als deixebles: «Recolliu els bocins que hagin sobrat perquè no es perdi res».

Joan 12,1-7: *Unció profètica i protesta de Judes.* —Sis dies abans de la Pasqua, Jesús anà a Betània, on estava Llätzer, aquell qui Jesús havia ressuscitat d'entre els morts. Li feren allí un sopar, i Marta servia, mentre que Llätzer era un dels qui seien a taula amb ell. Aleshores Maria prengué una lliura de perfum de nard **autèntic**, de molt preu, n'ungí els peus de Jesús i els hi eixugà amb els seus cabells; i la casa s'omplí de l'olor del perfum. Llavors Judes Iscariot, un dels deixebles, el qui l'havia de traïr, digué: «¿Per què no venien aquest perfum per tres-cents **denaris** i no ho donaven als pobres?» Però digué això, no pas perquè se li'n donés res, dels pobres, sinó perquè era lladre i, com que tenia la caixa, robava el que hi tiraven. Aleshores Jesús digué: «Deixa-la que el guardi per al dia de la meva sepultura»

Apocalipsis 6,6 "... i vaig sentir com una veu enmig dels quatre vivents que deia: "Un picotí de blat, un **denari**; tres picotins d'ordi, un **denari**; però el vi i l'oli, no els facis malbé".

El **denari** que van mostrar a Jesús quan li pregunten sobre el tribut al César, segurament era un **denari** de Tiberi, l'emperador en aquell moment.

Tiberi va encunyar dos tipus de **denaris** similars als que tenia August. Va canviar el bust posant-hi el seu i l'altra cara la va deixar igual. D'aquest revers n'hi havien de dues classes, un amb una imatge de Lívia (era la seva mare que havia estat casada amb August tot i no ser aquest el seu pare) i un altre amb una quadriga. En general són adjudicats a la seca de Lió ja que va ser en aquesta seca on es van encunyar els d'August. De tota manera com que s'han trobat molts **denaris** amb petites modificacions, fa pensar que també es van encunyar en altres seques.

fotografies de denaris. Es poden comprovar les petites variacions.

El tribut al César havia estat implantat per Pompeu a Palestina quan va sotmetre el país a Roma l'any 63 a.C (després de les lluites entre els asmoneus Hircà II i Cristòbul II). Judea va quedar sotmesa a diversos impostos: territorials, sobre articles i també personals. Entre aquests n'hi havia sobre la renda

i sobre cada un dels individus anomenat “*tributum capitis*” que marcava la dependència de la persona respecte a Roma. Aquest és el tribut al qual fan referència els passatges de l’evangeli. Era un import anual d’un denari. No suposava una excessiva càrrega econòmica però sí moral per la submissió a un emperador gentil la qual cosa, era mal vista pels jueus més exigents. Els saduceus –classe eminentment sacerdotal, amb la seva tendència hel·lenística i més acomodats a les condicions polítiques creades per Roma, admetien la licitud del pagament sota determinats aspectes. Inclús oferien cada dia un sacrifici al Temple demanant per la salut de l’emperador. Alguns d’ells formaven part del partit del herodians partidaris de la monarquia d’ Herodes i amics de Roma.

Una altra secta oposada a l’anterior era la dels fariseus laics que es consideraven més fidels a la tradició, entre ells estaven els “zelots” (sicaris) intransigents i fanàtics. Veien l’imposta il·lícita i sacrílega. Es van posar d’acord les dues sectes per comprometre Jesús que segons contestés podia ser denunciat pel poble o pels romans.⁶

La resposta de Jesús plena de saviesa divina ens ensenya la relació i independència que ha de haver-hi entre la Església i la comunitat política. L’Església ens diu: “*Cada una en el seu àmbit propi, són mútuament independents i autònomes. No obstant això, les dues, encara que per títol divers, estan al servei de la vocació personal i social dels mateixos homes. Tant més eficaçment exerciran aquest servei en be de tots, quant millor cultivin entre elles una sana col·laboració*”.⁷

El valor que correspondria ara al preu d’un denari, contant el preu d’un dia de salari i segons el salari mínim interprofessional a Espanya (any 2021) seria de 32,17 euros /dia. Aquest fet del jornal de treball, és el més clar per comparar els valors de les monedes d’aquell temps amb les d’avui.⁸

Mirant els diferents passatges, podríem dir que:

Mateu 18,28: el rei que perdona el deute de deu mil **talents** (cada **talent** tindria el valor de 6.000 denaris), el deute que el rei li perdona és d’un valor d’uns 1.930.200.000 **euros**, (un bilió nou-cents trenta milions, dos-cents mil euros) per contra el company li devia solament cent **denaris** que serien uns 3.217 **euros** (tres mil dos-cents disset euros) Es a dir l’amo perdona un deute sis-centes mil vegades més gran.

Lluc, 7,41: el prestador que tenia dos deutors, un li deuria aproximadament uns 16.000 **euros**, l’altre 1.600 **euros**.

⁶Josep Ma Vilar: “Les Monedes de l’Evangeli”, pag 36.

⁷Vaticà II. Constitució Gaudium et Spes, n.76.

⁸Josep Ma Vilar: “Les Monedes de l’Evangeli”, pag 9.

Lluc, 10,26: el bon samarità va deixar un valor d' aproximadament uns 65 **euros** a compte pel cuidador de l'home ferit, dient que lo que gastés de més li pagaria a la tornada.

Marc, 5, 35-37: per comprar pa i alimentar a la multitud feien falta el que correspondria ara al valor aproximadament d'uns 6.400 **euros**. Si avui la barra de pa val aproximadament un euro, voldria dir que el nombre de persones que va alimentar Jesús va ser d'unes sis mil. (que correspon a lo que ja assenyala l'Evangelí)

Marc 14, 5 o Joan 12, 3: el perfum que va trencar Maria en honor a Jesús tindria avui un valor d' uns 10.000 **euros**. Veritablement era un perfum de gran valor que Jesús accepta i agraeix i amb això podem entendre que Jesús es manifesta com a Déu a qui es deu tot honor i glòria. Aquestes correspondències ens donen un millor coneixement del missatge dels passatges dels evangelis.

Tal como hem dit, calculem el valor de les monedes fixant-nos en el preu d'un jornal a un denari. Ens sembla més objectiu calcular-ho així que no pas mirant el preu del gram de plata de cada moneda ja que la moneda era freqüentment adulterada o rebaixada en el seu pes.

Maestro fiammingo, La donna di Betania (particolare), olio su tavola, 1510–1520, Budapest.

4 La Dracma.

La dracma perduda (ca. 1886-1894), obra de James Tissot. Museu Brooklyn de Nova York.

Moneda grega de plata de 4,25 gr. i patró del numerari grec, és més antiga que el **denari** però en els anys de l'evangeli era d'un valor similar. Una **dracma** contenia 6 **òbols**. Els primers **òbols** consistien en una barra de metall llarga y fina, sis barres constituïen el pes d'una **dracma**.⁹ S'ha de tenir en compte que depenent de la seca, les **dracmes** tenien diferents pesos.

Segons els historiadors clàssics, a Grècia, La **dracma**, equivalia al sou d'un dia de treball per un camperol, un magistrat solia tenir un sou de **dracma** i mitja. Comentaristes de l'obra de Xenofont diuen que en el 335 abans de Crist una família normal podia viure bé amb mitja **dracma** al dia.

Amb el real decret del 8 de febrer de 1833, Grècia ja independent de l'imperi Otomà, va establir tornar a nomenar la **dracma** com a moneda oficial –tot i que el seu valor i material va variar– i va ser-ho fins al dia 1 de gener de 2002 que va passar a ser l'euro.

És citada únicament a:

Lluc, 15, 8-9: La dracma retrobada.— O bé, ¿quina dona que té deu **dracmes**, si en perd una, no encén el llum i escombra la casa, i busca amb diligència fins que la troba? I quan la troba, crida les amigues i veïnes i els diu: “Alegreu-vos amb mi, que he trobat la **dracma** que havia perdut”. Així, us dic, hi ha joia entre els àngels de Déu per un pecador que es converteix».

Segons costums de l'orient mitjà, la moneda perduda deuria ser part de la diadema de matrimoni. En l'època de Jesús, les dones portaven monedes de plata al cap y al coll. Aquestes monedes solien ser part del preu de la dot que pagava el noi a la família de la noia i que per costum quedava en possessió de la noia. Es convertien en la riquesa i esperança de la noia en cas de la mort del marit. El nombre de monedes per tant podia ser més o menys nombrós.

⁹ Josep Maria Vilar: “Les Monedes de l’Evangeli”, Pag 15.

Si la dot era de deu dracmes vol dir que la família era pobra però també per això si en faltava una era més notori.¹⁰

Solien estar cosides com una diadema en el vel nupcial el dia del casament i posteriorment utilitzades com ornament en el vel i com senyal d'estar casada. Podria comparar-ne com l'anell actual. Per tant, no solament tenia un valor econòmic sinó també un valor sentimental. Era un símbol de honor ja que el joc complet de les monedes representava a una esposa fidel. Si una dona era infidel, l'espòs podia treure-li alguna o totes les monedes.¹¹ La absència de una sola moneda, significava molt i podria portar a dubtar sobre la fidelitat de l'esposa.

Però l'ensenyança de Jesús en aquesta paràbola està relacionada amb altres dues paràboles: la del Bon Pastor que va en busca de l'ovella perduda i la del fill pròdig que és acollit pel seu pare amb gran amor. En la dona que busca la dracma perduda podria veure's l'Església que busca la contrició de cada un dels cristians i que els omplirà d'alegria al obtenir la acollida de Déu.

Francisco Varo comenta que: *"La predicació de Jesús, s'alimenta moltes vegades de les incidències de l'activitat ordinària que il·lustren amb vivesa els seus ensenyaments i proporcionen incentius per reflexionar sobre els misteris més alts. A Cafarnaüm, les excavacions arqueològiques han mostrat que la solera de la casa era de pedres arrodonides i irregulars. A les juntes de la terra s'acumulava la terra per la qual cosa resultava molt difícil trobar qualsevol objecte petit. Potser a això es refereix Jesús en aquesta paràbola de la Dracma perduda. L'arqueòleg que va dirigir la principal campanya d'excavacions a Cafarnaüm, solia bromejar amb els seus alumnes dient que "La moneda que va perdre la dona, la vaig trobar jo" fent al·lusió al fet que en realitzar l'excavació, van trobar entre els forats del paviment de diverses cases, monedes i altres objectes petits extraviats des de feia segles."*¹²

Di dracma (dues dracmes). Moneda grega de plata, similar a mig sicle hebreu.

Mt 17,24:El Fill no ha de pagar tribut al temple.— Arribats a Cafarnaüm, es presentaren a Pere els qui cobraven les **di-dracmes**, i li digueren: «¿Que no paga les **di-dracmes**, el vostre mestre?» Ell respongué: «Sí». Un cop entrat a casa, Jesús se li avançà a dir-li: «¿Què et sembla, Simó? Els reis de la terra, ¿de qui cobren tributs o impostos: dels seus fills o dels estranys?» Ell va respondre: «Dels estranys» Jesús li digué: «Així, doncs, els fills en són exempts. Però, per no escandalitzar-los, vés al llac, tira l'ham, i el primer peix que surti, treu-lo, obre-li la boca i hi trobaràs un **estàter**; pren-lo i dóna'ls-el per mi i per tu.

¹⁰C.S.Keene : "Comentario del Contexto Cultural del N.T".

¹¹Fred Hartley Wight: "Usos y Costumbres de tierras bíblicas".

¹²Francisco Varo: "Comprender los evangelios" Capítulo 11.

Després de l'exili del poble jueu a Babilònia, s'establí obligatori el pagament anual al temple de mig **sicle** per cada home major de 20 anys. Aquest pagament s'havia de fer en moneda jueva però també s'admetia moneda grega o romana que fos d'un pes equivalent al "pes del santuari" (mig **sicle**) els canvistes situats prop del temple feien el canvi de la moneda estrangera en moneda jueva o de Tir. *Segons la Mishnà, els tributs es pagaven en moneda de Tir, per ésser la més equivalent al **sicle** del Santuari.* La moneda de Tir era molt valorada perquè contenia una proporció alta de plata.

Imatge de mig sicle de Tir encunyat al 33/34 d.C.

Tetra-dracma i Estàter.

En el segle V a.C la moneda més utilitzada en el món grec fou la **tetra-dracma** ateniense, en l'anvers apareixia la deessa Atena amb un casc de guerra y un mussol en el revers. En les monedes gregues de 1 euro, encara avui solen portar aquest mussol (símbol de saviesa). Era de plata i de valor similar al **estàter**. Tal com queda patent en el passatge citat unes línies abans (Evangeli de Sant Mateu 17,24).

També és possible, que la moneda trobada per Pere a la boca del peix fos una **tetra-dracme** de Tir. El **sicle** Hebreu equivalia a la **tetra-dracma** de la ciutat-estat fenícia de Tir i també a l'**estàter**. Per tant el mig **sicle** del tribut equivalia a la **di-dracma** (mitja **tetra-dracma** de Tir).

Aquí mostrem unes imatges d'una **tetra-dracma** de l'època d'Alexandre Magne (335-323 a.C), d'un **estàter** de Corint i un **euro** actual grec amb el mussol.

Tetra-dracma d'Alexandre (Col·lecció Vilar).

Estàter de Corint.

Euro grec.

5 L'As i el Leptó: Moneda de la vídua pobra.

Marc 12,41-44: Ofrena d'una vídua pobra. — Es trobava assegut davant la sala del tresor, i mirava com la gent hi tirava diners; i molts rics hi tiraven molt. S'hi presentà una vídua pobra i va tirar-hi **dues peces menudes**, que fan un **quadrant**. Llavors va cridar els deixebles, i els digué: «Us asseguro que aquesta vídua pobra hi ha tirat més que tots els qui tiren al tresor; perquè tots hi han tirat d'allò que els sobra; ella, en canvi, de la seva indigència, hi ha tirat tot el que posseïa, tot el que tenia per a viure».

Oli de Paulus Lesire (segle XVII), Museu Dordrechts (Holanda).

Lluc 21,1-4 Ofrena d'una vídua pobra.— Després, alçant la vista, veié com els rics tiraven les seves ofrenes al tresor; va veure també **una vídua pobra que hi tirava dues peces menudes**, i digué: «Us asseguro que aquesta vídua pobra hi ha tirat més que tothom; perquè tots aquests han tirat a les ofrenes d'allò que els sobra; en canvi, ella, de la seva indigència hi ha tirat tot el que tenia per a viure».

L'as era la unitat monetària dels romans i encara que pel seu poc valor quedés amb el temps com una moneda fraccionària del **denari** (que fou la més coneguda de les monedes romanes, prengué el nom del seu valor que era 10 vegades el del **as**, en el seu origen).¹³ Era una moneda de bronze de 10,80 gr. En temps de Jesucrist el seu valor es considerava 1/16 part d'un **denari**.

Les dues monedes juntes que dona la vídua pobra serien la quarta part d'un **as**, és a dir 2,70 gr. de bronze i cada una 1,35 gr. Sembla que lo més probable és que, fossin monedes de **Leptó** grec de bronze que aproximadament pesaven uns 1,20 gr. Es podrien considerar cèntims.

Leptons de Pons Pilat (col·lecció Vilar).

Jesús alaba el gest d'aquesta dona pobra però magnànima que es retira sense cridar l'atenció de ningú. Benet XVI comentant aquest passatge diu: *“la seva insignificant moneda es converteix en un símbol eloqüent: aquesta vídua no dona a Déu el que li sobra, no dona el que té, sinó que dona el que és: tota la seva persona”*¹⁴

¹³ Josep Ma Vilar: “Les Monedes de l'Evangeli” pag 28.

¹⁴ Benet XVI : “Mensaje para la Cuaresma de 2008”.

Sant Josepmaria Escrivà, diu: *"No has vist l'espurneig en l'esguard de Jesús quan la pobre vídua deixa al temple la seva petita almoïna? –Dóna-li tu tant com puguis, dóna-li: el mèrit no és que sigui molt o poc, sinó la voluntat amb què ho dónes."*¹⁵

Josep M. Vilar comenta: *"...la gran generositat d'aquella dona: doncs, si be sembla igual donar la última moneda que tens que donar les dues últimes perquè de tota manera has donat tot el que tenies, encara en aquest cas hi cabia la possibilitat de donar-ne una i quedar-se l'altre"*¹⁶

6 les 30 monedes de plata que el sanedrí entregà a Judes.

Pintura de Simó Gómez Polo (Barcelona 1845-1880) "Penediment de Judes" es troba a la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona.

Mt,26,14-16: *Llavors, un dels dotze, l'anomenat Judes Iscariot, anà a trobar els grans sacerdots i els digué: «¿Què em voleu donar, i jo us el posaré a les mans?» Ells li assignaren trenta **sicles**. I des d'aleshores buscava una avinentesa per a lliurar-lo.*

Mateu és l'únic evangelista que cita aquest fet.

La traducció de la Bíblia de Montserrat senyala trenta monedes **sicles** però moltes altres traduccions, diuen trenta monedes de plata sense especificar quines eren.

No hi ha acord entre els especialistes sobre quin tipus de monedes eren. Només queda clar que eren de plata.

Com ja s'ha comentat, hi havia una gran varietat de monedes a Judea: abans de convertir-se en província romana, havia estat sota el control dels perses, de Alexandre Magne, de Egipte i dels selèucides. A cada etapa s'introduïen noves monedes.

Les peces de plata del Temple eren el **sicle**, l'**estàter** o la **tetra-dracma**. Amb el temps i a mesura que s'anaren intercanviant les monedes, la **dracma** va baixar de pes fins a sota els 4 gr., mentre que el **sicle** va augmentar quedant equiparat a una **tetra-dracma** o a un **estàter**.¹⁷

¹⁵ Josepmaria Escrivà: "Camí" n. 829.

¹⁶ Josep Ma Vilar: "Les Monedes de l'Evangeli", pag 26.

¹⁷ Josep Ma Vilar: "Les Monedes de l'Evangeli", pag 50.

Els experts presenten dues possibles hipòtesis:

a) És molt probable que fossin **sicles** de Tir. Es tracte d'una moneda que fou la més popular entre el jueus, era valorada perquè tenia un gran contingut en plata (97 %) i també s'utilitzava per pagar l'imposta anual del Temple de Jerusalem que tot home major de 20 anys tenia obligació de pagar. Com que Judes va rebre aquestes peces dels sacerdots del Temple, sembla molt possible que fossin **sicles** de Tir.

b) També podrien ser monedes gregues, **estàters**, que és la moneda més valuosa citada en el Nou Testament. Filip II de Macedònia va encunyar-los en plata i van continuar en circulació després de la seva mort i també es feien servir per pagar l'imposta anual del Temple.

Els **sicles** s'encunyaven a varies ciutats (Tir, Antioquia, Gaza) però la ciutat de Tir produïa la majoria dels que circulaven. Cada **sicle** equivalia a quatre **denaris**, per tant les trenta monedes equivalien aproximadament a quatre mesos de salari.

Sicle de Plata (Col·lecció Vilar).

Al Antic Testament ja hi ha alguna referència al tema de les 30 monedes: **Zacaries 11,11-12** el profeta rep un sou de trenta monedes de plata de les quals manifesta queixa i Yahvé li ordena que si no les vol, les tiri al camp de l'alfarer. Fa referència a que els sacerdots del temple, després que Judes els hi torni les monedes, i desesperat es penja, decideixen comprar un camp anomenat "camp de l'alfarer".

Mt 27,7-9 "I, després de tenir consell, van comprar amb elles el camp del terrisser, per a sepultura dels forasters. Per això, aquell camp s'anomena Camp de Sang fins al dia d'avui. Llavors es complí el que havia dit el profeta Jeremies: Prengueren les trenta monedes, preu en què els israelites avaluaren el qui era de gran valor, i les donaren pel camp del terrisser, com m'ho va ordenar el Senyor"

IV La Moneda romana a Catalunya al segle I

4.1 Introducció

La província romana de la Hispania Citerior i el territori de l'actual Catalunya, que a inicis del segle I ja és un territori plenament romanitzat, però amb forta influència indígena. Parlarem del inici de l'imperi a Roma amb Octavi August (del 27 a.C al 14 d.C) i continuant amb Tiberi (del 14 d.C al 37 d.C), període que coincideix amb la vida de Jesucrist a la terra.

Recordem que el sistema monetari al imperi va romandre d'aquesta manera: l'**auri** en or, el **denari** en plata, i es van crear dos valors nous: el **sesterci** en plata o en oricalc (llautó en època imperial) i la seva meitat, el **dupondi** en llautó. Aleshores, es van emetre en coure tres nominals perquè la manca de moneda petita a les províncies va fer sorgir numerari que imitava les produccions oficials. Aquestes imitacions van haver de ser tolerades per l'Estat: l'**as**, el **semis**, i el **quadrant**.

En el segle I i II el pes de les monedes es va reduir i la finesa dels metalls va empitjorar i es van suprimir les fraccions de coure: el **semis** i el **quadrant**.

Els emperadors van fer gravar a l'anvers de les monedes el seu retrat, mentre que els reversos servien per donar a conèixer els déus de Roma, les virtuts de l'exèrcit, etc.

4.2 Estudi de les monedes romanes trobades a Emporion, Tarraco, Ilercavonia-Dartosa (Tortosa).

a) La seca d'Empúries:

A la segona meitat del segle II a.C, la ciutat va patir importants transformacions, la població rebé "*romani Coloni*" soldats de les guerres civils segons una referència de Tito Livi. (LIV. 34, 9, 3): La ciutat grega i romana es va unir: *romaní municipium Emporiae*. Va haver de posar fi a les emissions amb llegenda ibèrica "*Untikesken*" encunyades a nom de la població indígena de la ciutat, aquestes monedes serien el nexa d'unió entre les emissions gregues i cíviques. A partir d'aquest moment la inscripció té epigrafia llatina, sembla que bona part de les emissions es van fer sota el regnat d'August i potser també de Tiberi. Les monedes de bronze que s'utilitzaven a la ciutat eren encunyacions locals. La moneda de plata, **denaris**, etc., provenia de la seca de Roma o d'altres tallers de Hispania, Gàl·lia, Àfrica i Judea. També s'han trobat a Empúries un **auri** de Tiberi, dos de Neró i un de Trajà.

La producció consta de unes vint i dues emissions amb una tipologia molt uniforme, casi tots **asos** amb els noms dels magistrats que controlaven la fabricació. Els divisors: els **quadrants** i els **sextants** es troben en menor quantitat, els **semis** són també escassos, això pot explicar el fet de trobar monedes partides d'**ases**.

La iconografia és idèntica a les monedes iberes: cap femení, amb casc i figura del pegàs amb la inscripció *EMPORIT*. En altres emissions s'hi inscriuen noms dels questors que eren els administradors de les finances públiques, responsables del control de la producció de la moneda. No apareix mai ni el nom ni l'efígie de l'emperador. Aquest fet crida l'atenció, d'una banda, una part de las emissions es van encunyar en el regnats d'August i de Tiberi, d'altra banda totes les ciutats hispanes les van adoptar per les seves monedes, exceptuant Carteia. Podria estar relacionada amb l'antiguitat de Empúries i el desenvolupament cívica de les ciutats, també pel desig de mantenir les seves iconografies monetàries tradicionals, molt coneguts pels ciutadans.¹⁸

L'**auri** de Tiberi equivalia a 25 **denaris** de plata, 100 **sestercis** d'oricalc (llautó) o 400 **asos** de coure. Les monedes d'imitació van ser molt elevades, això fa pensar que eren permeses per l'autoritat. No eren monedes falses sinó que imitaven a les oficials produïdes per solucionar el problema quotidià. EL 80 % dels exemplars de bronze i oricalc trobats a Emporion presenten estils molt diversos, amb errors a les llegendes i de baix pes.

AS: Principis del segle I. Antic fons del Gabinet Numismàtic de Catalunya. 27 mm, 6 h, 11,74 g. Emporiae. Bronze. Anepigrafià. Cap d'Atenea a la dreta. EMPOR(IT). Pegaso a l'esquerra; a sobre, laurea. Segle II-I a.C.

Auri de Tiberi.

Conjunt monetari de Emporion, època Flàvia, finals del segle I : 16 monedes de bronze. Finals del segle I. Excavacions d'Empúries de 1932.

¹⁸ Pere Pau Ripollès Alegre : "Las acuñaciones provinciales romanas de Hispania" 1982

b) La Seca de Tarraco

Va emetre un gran volum de moneda de bronze i d'oricalc (llautó) a partir de l'any 2 a.C. Durant els regnats d'August i Tiberi es van fabricar: **sestercis**, **dupondis**, **asos**, **semis**, **quadrants**, en els quals es va gravar de manera més o menys abreujada, l'estatut jurídic, els epítets i el nom de la ciutat CVT (*Colonia Triumphalis Tarraco*) i especialment, al·lusions a la memòria d'August.

Moneda amb el cap radiat d'August, a l'anvers; i una ara amb palma, al revers. (MNAT: Museu de Tarragona).

Auri de Tiberi, que mostra a l'anvers el cap llorejat de Tiberi, i al revers el cap llorejat d'August. (MNAT: Museu de Tarragona).

c) La Seca de Iulia Ilercavonia-Dertosa, l'actual Tortosa

Era un lloc de gran importància estratègica, al costat de la Via Augusta, a l'entrada del riu Ebre i a prop de la línia de la costa. Aquesta situació li permetia controlar les comunicacions marítimes i fluvials cap a l'interior. El poble dels "Dertosani" apareix mencionat per Plíni. ¹⁹ La conversió en municipi està constatada per les monedes.

Allà s'hi van encunyar dues sèries de monedes de bronze durant els regnats d'August i Tiberi. Es tracta d'emissions de poc volum i valor baix, destinades a facilitar petites transaccions quotidianes. En la primera emissió van escollir iconografies marines (naus, dofí, timó, ancora...) no porten l'imatge de l'emperador. Però durant el regnat de Tiberi la seca va fabricar una segona emissió de: **asos** i **semis**. En l'anvers portava el cap llorejat de l'emperador amb una llegenda que el declarava fill del diví August i amb MHII (Municipium Hibera Iulia Ilercavonia) i amb DERTOSA en els **semis**.

¹⁹"Nat.Hist.", III, 23.

Cfr. Guía numismàtica Museu Nacional d'Art de Catalunya del MNAC ,2004.

Dertosa (Tortosa). Tiberi. As. (FAB. 1493) (ACIP. 3179a). 8 g. Contramarca palma (ACIP. 109) en revers. MBC+.

Hispano Romana, As (AE), Octavi August. Dertosa Ilercavonia, Tortosa (Tarragona).

Conclusió:

Els evangelis ens mostren un Jesús que per acostar les seves ensenyances als que l'escoltaven, utilitzava exemples que descrivien la societat del seu temps i, de vegades feia referència a monedes que formaven part del context.

Al fer aquest treball, hem trobat que de totes les monedes o unitats de valor que circulaven en aquell territori només set són citades pels evangelistes i són el motiu del nostre estudi, després de fer un resum de la història de la moneda i de Palestina.

En els passatges de l'evangeli on són citades les monedes, comprovem que Jesús no predica un programa social i econòmic sinó que proposa amb exemples un estil de vida oberta a tots: tant amb rics com amb pobres manté amistat. Les seves ensenyances proposen una actitud de misericòrdia (quan perdona deu mil **talents**), de compassió (quan el samarità paga dos **denaris**), de generositat (quan multiplica el pa, que costaria més de dos-cents **denaris**), de cura ecològica (quan fa recollir les sobres de pa), de magnanimitat (quan lloa la pobre vídua que entrega dos **leptons** o quan lloa el perfum trencat d'un valor de tres-cents **denaris**) i de respecta en l'àmbit soci polític (quan li mostren el **denari** amb la inscripció de Cèsar).

Hem fet un estudi sobre les monedes trobades als jaciments de Catalunya del segle I perquè poden tenir similitud amb les monedes de l'època de Jesucrist i també ens permet conèixer millor el nostre patrimoni.

Annex 1 Treball de camp. Col·leccions numismàtiques de Catalunya

Vitrina del MNAC

La Moneda a Empúries, en època imperial

Emissions provincials d' Hispania:

1. Asos d'Emporiae, finals del segle I a.C.
2. Tiberi, dupondi, as i divisor de Tarraco.
3. August, unitats de Ilerda.
4. Tiberi, asos d'Ilercavonia.

Emissions imperials dels segles I i II:

1. August, auri de Lugdunum.
2. Tiberi, denari de Lugdunum.

Annex 2 Quadre de les monedes oficials al imperi i províncies.

Zona romana	Material	Equivalència
Aúreo (<i>Aureus</i>)	Or	-25 denaris -400 asos
Quinari (<i>DenariusArgenteus</i>)	Or	-½ auri -12 denaris y mig
Denari (<i>DenariusArgenteus</i>)	Plata Rèplica antic dracma grec	-16 asos en època Jesús
Quinari (<i>QuinariusArgenteus</i>) mig denari	Plata	-8 asos
Sesterici (<i>Sestertius</i>)	Bronze (plata a veces)	-1/4 de denari -4 asos
Dupondi (<i>Dupondius</i>)	Bronze	-1/8 denari -2 asos
As (<i>Aes</i>)	Bronze Llautó (oricalc)	1/16 denari
Semis (<i>Semis</i>)	BronzeLlautó (oricalc)	-½ as
Quadrant (<i>Quadrans</i>)	Bronze	-¼ as
Zona hebrea		
Sicle de Tir (<i>shekel</i>)		4 denaris de plata
Zuz (vocable hebreu, plural <i>zuzzim</i>)	Plata	Denari Dracma
Kalbon (vocable hebreu, plural <i>kalbonot</i>)	Plata	Duda: un 1/6 o un 1/12 de denari
Prutah (vocable hebreu, plural <i>prutot</i>)	Bronze	2 lepta Quadrans
Leptó (vocable hebreu, plural: <i>lepta</i>) o <i>mite</i>	Bronze	
Zona fenícia y Cartaginesa		
Trishekel	Plata	3 shekel
Dishekel	Plata	2 shekel
Shekel o sicle plata.. Mig shekel Quart shekel	Plata	4 denaris, dracmes o tetra-dracmes
Zona grega (Alexandria y Grècia)		
Dracma	Plata	-denari, -6 òbols, -24 di-calcs -48 calcs
Di-dracma Tetra-dracma = Estàter	Aliatge plata/coure Aliatge plata/coure	2 dracmes 4 dracmes

Òbol o blanca	Bronze	-1/6 dracma
Dicalc	Bronze	¼ òbol
Calc	Bronze	1/8 òbol
Zona Mesopotàmia		
Talent	Unitat de pes Varis materials	-100 lliures de plata -1.200 onzes de plata (1 libra = 12 onzes) -9.600 denaris (1 onze, 27 g8 denaris) -153.600 asos
Mina	Unitat de pes Varis materials	1/60 de talent
Zona Pérgam		
Cistóforo	Plata	3 denaris
Zona India:		
Satamana	Plata	3 karshapana
Karshapana	Plata	1 denari

Bibliografia

1. Aguilera Romojaro, M.Jesús: Fuente histórica de los evangelios: los pasaje donde se mencionan las monedas. Cuadernos de investigación histórica, (31), 2014, p. 173-222.
2. Aguilera Romojaro, M.Jesús: Fuente histórica de los Evangelios. Sus monedas. Cuadernos de investigación histórica (30) 2013, p.217-260.
3. Aguilera Romojaro, M.Jesús: La colección de monedas de Judea del Museo Arqueológico Nacional. XV Congreso Nacional de Numismática (Madrid, 28-30 octubre 2014), p. 409-422.
4. Aguilera Romojaro, M.Jesús: Las monedas de la dinastía herodiana. Revista Numismática OMNI, núm. 14, 2020, p. 105-171.
5. Amela Valverde, Luis : Seques a Hispania època de Jesús. Comunicació personal. Barcelona, Febrer 2022.
6. Anguera Josep Albert : Fons numismàtic de l'Abadia de Montserrat. Publicacions de L'Abadia De Montserrat, 1995.
7. Asimov Isaac: El cercano oriente. Madrid: Alianza editorial 2011.
8. Campo, Marta, Estrada, Albert: Cinc segles de numismàtica catalana: exposició commemorativa del 75 aniversari del Gabinet Numismàtic de Catalunya del 14 de juny del 2007 al 4 de maig del 2008. Catàleg de l'exposició, 2007.
9. Castán, Carlos, Miró, Juan Carlos: Las monedas de la República romana y del imperio: etruscos s. IV aC – Rómulo Augusto V dC. DI. 2009.
10. De Bloois, Nanci :Coins in the New Testament. BYU Studies Quarterly — (36:3); 1996-1997, p.239-291.
11. De la Vega-Hazas: Las Paràbolas de Jesús de Nazaret. Ediciones Rialp 2021.
12. Garcia-Bellido, Mari Paz, Blazquez, Cruces: Diccionario de Cecas y pueblos hispánicos. vol 1, Madrid: CSIC, 2001.
13. Gil, Jesús.Dominguez, Jose Angel. Pórtico de la Biblia. Saxum, Internacional Foundation, 2021.
14. Guia Numismàtica del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Barcelona: MNAC, 2004.
15. Hartley Wight, Fred: Usos y costumbres de las tierras bíblicas. Moody Bible Institute. Michigan, 1981.
16. Le Bohec,Yann: Breve Historia de la Roma antigua. Ediciones Rialp, 2013.
17. Ripollés Alegre, Pere Pau: Las acuñaciones provinciales romanas de Hispania. Madrid: Real Academia de la Historia, 2010.
18. VIII curs d'Història monetària d'Hispania: La Moneda de l'imperi Romà. 25 i 26 de novembre de 2004. Barcelona: MNAC, 2004.
19. Vilar Bassas, Josep Maria: Les monedes del Evangeli. Ed. Privada, 1996.
20. Colin E Pitchfork: Biblical Coin age: <https://www.ministrymagazine.org/archive/1980/07/coins-of-the-bible>.
21. Demarchi, Mario: Las Monedas que conoció Jesús:<https://studylib.es/doc/5769217/las-monedas-que-conoci%C3%B3-jes%C3%BA>.
22. El nacimiento de la moneda: https://historia.nationalgeographic.com.es/a/nacimiento-moneda_16542.
23. Wilson, Mark: Money Talks through Ancient Coins, 2013: <https://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-artifacts/artifacts-and-the-bible/money-talks-through-ancient-coins/>.
24. VV. AA. Bíblia de Montserrat. Traducció: Monjos de l'Abadia de Montserrat. Editorial digital Titivillus epub. Sisèna edició 1992.
25. VV. AA: Comprender los evangelios. Cap. 11 (Francisco Varo) Pamplona: Ediciones EUNSA.